

Джон льо Каре - „Екипът на Смайли“

Завръщането на мистър Джордж Смайли от не съвсем установеното му пенсиониране биде предизвестено от две привидно несвързани събития. Първото се случи в Париж, и то през жаркия месец август, когато парижани по традиция зарязват своя град на милостта на палещото слънце и ордите в натъпканите туристически автобуси.

През един от въпросните августовски дни, а ако трябва да сме по-точни – на четвърти, точно в дванайсет на обяд, докато църковен часовник отбелязваше часа непосредствено след звънеца от близката фабрика в прословут навремето си с масовото присъствие на бедни руски емигранти квартал, набита жена накъм петдесет години с пазарска чанта в ръка се измъкна от мрака на стар склад и се понесе с обичайната си енергичност и целеустременост по тротоара по посока на автобусната спирка. Улицата беше сива и тясна, с пуснати кепенци на магазините, с два-три почасови хотела и многобройни котки. И по нея, неизвестно защо, цареше необичайна тишина. Складът не беше затворил за сезона на отпуските, тъй като в него се съхраняваха бързоразвалящи се стоки. Жегата – замърсена с автомобилни газове и неосвежавана и от най-слаб полъх на вятъра – я удряше отдолу така, сякаш излизаше от асансьорна шахта, но по славянските ѝ черти не беше изписано никакво страдание. Нито облеклото ѝ, нито телесната ѝ конструкция бяха предназначени за подобен горещ ден: беше съвсем ниска, а и дебела жена, та ѝ се налагаше да си помага при вървене с въртеливи движения на ханша. Достойната ѝ за монахиня черна рокля не се отличаваше нито с талия, нито с каквато и да било друга особеност, с изключение на тънката бяла дантелена якичка и поддържания от гърдата ѝ голям метален кръст – протъркан от пипане, но непритежаващ никаква реална стойност. Строгий ритъм на леко насочените навън напукани обувки отекваше от закепенчените сгради. Напълнената от ранни зори охлузена чанта придаваше на тялото ѝ лек крен към десния борд и подсказваше, че не е свикнала да носи тежък багаж. Но в нея имаше и нещо весело. Белите ѝ коси бяха струпани на кок и само изплъзналото се палаво кичурче се вееше на челото ѝ в ритъма на полюляващата се походка. От кафявите ѝ очи бликаше безразсъден смях. Над войнствената брадичка устата ѝ изглеждаше готова да се размее на мига, със или без повод.

Щом стигна до спирката, жената остави чантата на тротоара и с дясната си ръка заразтрива задника си точно там, където се срещаше с гръбнака – жест, към който напоследък прибегваше често, макар и, общо взето, без полза. Все повече я дразнеше липсата на облегалка към високото столче в склада, където сутрин работеше като проверител. „Дявол“, измърмори по адрес на мъчещата я телесна част. А след като я разтри, протегна назад черните си лакти, та заприлича на готвеща се да отлети градска врана. „Дявол“, повтори. Но изведнъж усети, че я следят, извърна се рязко и огледа изотдолу извисилия се зад гърба ѝ едър мъж.

Нямаше друг освен него не само на спирката, а и по протежение на цялата улица. Дотогава не беше разговаряла с него, но лицето му вече ѝ беше познато: едно такова едро, неуверено, изпотено. Видя го вчера, забелязала го беше и предния ден, а нищо чудно – и по-предишния – Господи, та това ли ѝ е работата, да помни кого кога вижда! През последните три-четири дни слабохарактерният почесващ се великан се беше превърнал в придатък към улицата, независимо дали чакаше автобуса, или киснеше на тротоара пред склада; да не говорим, че беше взел да попада в някаква конкретна категория, макар да не ѝ идеше наум коя точно. И той като повечето парижани напоследък ѝ приличаше на *traqué* – преследван. Много страх излъчваха лицата на такива хора, а и по походката им личеше, че не смеят да се поздравят един друг. Сигурно и другаде е така, успокояваше се. А на всичко отгоре вече на няколко пъти

беше усетила, че и той май се интересува от нея. И се беше запитала дали пък не е полицай. Градската ѝ нахаканост я подтикваше направо да го попита. Че е от полицията, личеше както от мрачната му стойка, така и от петната пот по самото му и от напълно излишния шлифер, праметнат под лакътя все едно е стара униформа. Можеше пък да е за добро: крайно време беше полицията да се усети и да предприеме нещо по отношение на епидемията от дребни кражби, които от няколко месеца я влудяваха в проверителската ѝ дейност.

Непознатият обаче не само я наблюдаваше от известно време, но и в момента я гледаше втренчено отвисоко.

– За мое нещастие страдам от гърба си, мосю – сподели му най-сетне тя на бавен френски с класическо произношение.

– И болката ми е несъразмерно голяма за малкия ми гръб. Да не сте случайно доктор? Остеопат?

После, като го огледа изотдолу, ѝ мина през ум, че може и самият той да е болен, поради което шегата ѝ да е съвсем неуместна. Челюстта и шията му блестяха мазно, а в бледите му очи се четеше сляпо маниакално самовглъбяване. Все едно погледът му минаваше през нея, насочен в някакъв лично негов си проблем. На езика ѝ беше да го попита: „Да не сте случайно влюбен, мосю? Да не би жена ви да ви изневерява?“, и дори беше готова да го вкара в най-близкото кафене и да му поръча чаша вода или билков чай, но той неочаквано се извърна и погледна зад гърба си, а после, над главата ѝ, огледа улицата и в обратната посока. Това пък я наведе на мисълта, че наистина се бои от нещо; че не е само *traqué*, ами чак се е вцепенил от страх; значи, можеше и изобщо да не е полицай, а крадец, макар, както прекрасно си даваше сметка, разликата често да беше незначителна.

– Нали вие сте Мария Андреевна Остракова? – попита я внезапно онзи, сякаш самият той се плашеше от въпроса си.

Зададе го на френски, но тя усети, че и на него не му е майчиният език, а правилното произношение на името ѝ, включително и с бащиното, моментално ѝ подсказа какъв е произходът му. Инстинктивно долови напевния тон, произвеждан от характерните движения на езика в устата, а след това, с непростимо закъснение и жегване под лъжичката, осъзна що за човек има пред себе си.

– Дори да съм, вие пък кой сте, по дяволите? – контрира го тя свъсено, с навирена брадичка.

Той направи крачка напред и по този начин подчерта докрай абсурдната ръстова разлика помежду им, а и засили внушението, създавано от гадната му физиономия. На гледащата го отдолу Остракова ѝ стана ясно, че е не само слабохарактерен, но и страхлив. Запотената му брадичка беше замръзнала в гримаса, разкривената му уста трябваше да подсказва колко е силен, но така и не успяваше да замаскира неизлечимата боязън. Май се стяга да извърши героизъм, мина ѝ през ум. Или престъпление. При такива хора не може и дума да става за спонтанни действия.

– Родена в Ленинград на осми май хиляда деветстотин двайсет и седма година? – попита непознатият.

Сигурно му беше отвърнала с „да“. Впоследствие не можа да си спомни точно. Но забеляза как уплашеният му поглед се вдигна и се впери в приближаващия се автобус. Как го обзе почти паническа нерешителност. И усети – буквално в проява на ясновидство, – че той се кани да я блъсне под колелата му. Вместо това обаче той зададе следващия си въпрос на руски, с резкия тон на московски чиновник:

– През хиляда деветстотин петдесет и шеста година са ви разрешили да напуснете Съветския съюз, за да се грижите за своя съпруг – предателя Остраков? А така също и с други цели?

– Остраков не беше предател – прекъсна го тя. – Той беше патриот. – Инстинктивно грабна пазарската чанта и стисна дръжката.

Непознатият се направи, че не чу възражението ѝ, и повиши глас да надвика грохота от автобуса:

– Остракова, нося ви привети от Москва, от дъщеря ви Александра, но и от определени ведомства! Налага се да си поговорим за нея! Пропуснете този автобус!

А автобусът беше спрял. Кондукторът я знаеше и протегна ръка да поеме чантата ѝ. Непознатият сниши глас и добави ужасната вест:

– Александра има сериозни затруднения и се нуждае от майчината ви помощ. Кондукторът я подканяше да се качи с престорената рязкост, която помежду им минаваше за шеговит тон:

– Хайде, майче! Много е жегла за любов! Давай чантата и да вървим! Неколцина пътници се разсмяха; някой възмутено се провикна: „Цял свят ли ще я чака тая бабка!“. Усети как непознатият се мъчи нескъпо да я хване за ръката, като борец се с копчетата на рокля несръчен ухажор. Отдръпна се рязко. Опита се да каже нещо на кондуктора, но не успя; отворената ѝ уста сякаш беше забравила как се говори. Можа само да завърти глава. Кондукторът я подкани повторно, после разпери ръце и вдигна рамене. Обидните подвиквания се умножиха: „Ама че бабичка! Насвяткала се като курва още от обяд!“. Замръзнала на място, Остракова гледеше подир отдалечаващия се автобус, чакаше зрението ѝ да се проясни и сърцето ѝ да успокои лудия си галоп. Сега пък аз имам нужда от чаша вода, рече си. Със силните мога и сама да се оправя. Опазил ме Бог от слабците.

Тръгна, накуцвайки силно, към кафенето подир непознатия. Точно преди двайсет и пет години си беше счупила крака на три места при свличане на въглищни маси в лагера за принудителен труд. И ето че днес, пак четвърти август – нямаше никога да забрави тази дата, ужасните думи на онзи пробудиха наново у нея усещането, че е премазана.